

FINANSINSPEKTIONEN

Bankernas räntor och utlåning

---

17 SEPTEMBER 2013 (KV2, 2013)

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND	4
UTLÅNING, INLÅNING OCH RÄNTOR	6
Utlåning till hushåll och företag	6
Inlåning från hushåll och företag	9
Marknads- och utlåningsräntor	10
Räntenetto	11
BANKERNAS MARGINALER PÅ BOLÅN	12
Bankernas finansieringskostnad	12
Bruttomarginal på bolån	13
Nettomarginal på bolån	14
KUNDERNAS SAMTLIGA BANKTJÄNSTER	16
BILAGA 1. NY REGLERING	18
Kapitaltäckningsregelverk	18
Likviditetsreglering	19
BILAGA 2. BERÄKNING AV FINANSIERINGSKOSTNAD OCH ÖVRIGA KOSTNADER	21
Fördelning av bankernas finansiering	21
Kostnader för bankernas finansiering	21
Övriga kostnader	22
ORDLISTA	23

Sammanfattning

Utvecklingen av marginalerna på nya bolån bromsade in i början av 2013 och marginalerna minskade under det andra kvartalet. Både bankernas finansieringskostnad och utlåningsränta för nya bolån sjönk under kvartalet. Samtidigt ökade utlåningen till både hushåll och företag. Sedan början av 2013 syns vissa tecken på att bankerna lättat något på sina kreditvillkor till företag.

Marginalerna på nya bolån steg under 2012. Denna utveckling bromsade in under det första kvartalet i år och marginalerna minskade under det andra kvartalet. Bruttomarginalen uppgick till 1,21 procentenheter under det andra kvartalet, vilket är en minskning med 0,07 procentenheter från kvartalet innan. Nettomarginalen, då även övriga kostnader förknippade med bolån är avdragna, sjönk under kvartalet och uppgick till 0,57 procentenheter. I genomsnitt uppgick tremånadersräntan på bolån till 2,67 procent under det andra kvartalet.

Utlåningen till svenska hushåll för bostadsändamål fortsatte att öka under det andra kvartalet 2013 och utlåningstillväxten uppgick till 4,9 procent vid utgången av kvartalet. Det innebär en marginellt högre takt jämfört med första kvartalet i år.

Utlåningstillväxten för lån till svenska icke-finansiella företag uppgick till 1,3 procent vid utgången av det andra kvartalet. Det innebär att tillväxttakten minskat jämfört med kvartalet innan.

I samband med att den ekonomiska osäkerheten ökade 2008 försämrades kreditvillkoren för icke-finansiella företag. Det visade sig bland annat genom att räntorna för företagens lån från banker steg i förhållande till det allmänna ränteläget. Det var främst mindre företag som fick betala mer för sina lån. Sedan början av 2013 syns dock vissa tecken på att bankerna har lättat något på sina kreditvillkor.

Bakgrund

Finansinspektionen (FI) har fått i uppdrag av regeringen att granska hur banker och andra kreditinstitut anpassar sig till ökade kapitalkrav. Granskningen ska omfatta vilka effekter denna anpassning får för utlåning och räntesättning på lån till hushåll och företag. Rapporten ska publiceras kvartalsvis.

För att stärka den finansiella stabiliteten och undvika framtida finanskriser har ett nytt internationellt ramverk för banksektorn tagits fram (Basel 3). Reglerna omfattar bland annat ökade kapitaltäckningskrav. Stora delar av regelverket kommer genomföras genom en ny förordning och ett nytt direktiv (CRR/CRD 4), vilka kommer att träda i kraft inom EU den 1 januari 2014. Finansdepartementet, Riksbanken och FI har även kommunicerat att Sverige avser att införa ytterligare kapitalkrav på systemviktiga banker.¹ Även om de nya reglerna ännu inte har trätt i kraft är det tydligt att kreditinstituten i Sverige i stor utsträckning redan har anpassat sig till de kommande kraven. Detta har skett dels på grund av de nya reglerna, dels på grund av att kreditinstitutens finansärer och andra aktörer på marknaden, som kreditvärderingsföretag, kräver att kreditinstituten håller mer kapital. Utöver dessa krav har FI infört kvantitativa krav på likviditetstäckningsgrad (LCR).² Den nya regleringen beskrivs i bilaga 1.

De nya reglerna och de förändrade villkoren på finansmarknaden innebär förutom att kreditinstituten blir mer motståndskraftiga även en ökad kostnad för dem. Dessa kostnader måste bäras av någon – antingen av aktieägarna eller av kunderna. Om kostnaderna ska fördelas på aktieägarna sker det i form av lägre avkastning. De nya reglerna innebär att kreditinstituten ska ha högre kapitalbuffertar och stabilare finansiering, vilket leder till mindre riskfyllda kreditinstitut. Det borde innebära att aktieägarna accepterar en lägre avkastning på sitt investerade kapital. Kreditinstituten har också möjlighet att höja priserna för sina tjänster och sin utlåning, och därmed lägga över kostnaderna på sina kunder.

2012 gav regeringen FI i uppdrag att granska hur kreditinstitutens anpassning till de nya kraven påverkar villkoren för företag och hushåll. FI har också i regleringsbrevet för 2013 fått i uppdrag att övervaka kreditinstitutens kreditgivning och kreditvillkor till icke-finansiella företag och hushåll. Uppdraget ska rapporteras kvartalsvis för 2013. I den andra rapporten 2013 redovisar FI hur utlåningen till hushåll och icke-finansiella företag har utvecklats under det andra kvartalet 2013. Dessutom presenterar FI precis som i tidigare rapporter sin beräkning av bruttomarginalen respektive nettomarginalen för nya tremånaders bolån.

---

1 Se <http://www.fi.se/Press/Pressmeddelanden/Listan/Nya-kapitalkrav-pa-svenska-banker/>

2 Se Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2012:6) om krav på likviditetstäckningsgrad och rapportering av likvida tillgångar och kassaflöden.

Uppdraget i regleringsbrevet

Uppdraget innebär att övervaka kreditinstitutens kreditgivning och kreditvillkor till företagen och hushållen, inkl. bolänemarginaler, följa räntesättning och ställa räntesättningen i relation till institutens upplåningskostnader för olika löptider. Uppdraget ska redovisas kvartalsvis under 2013.

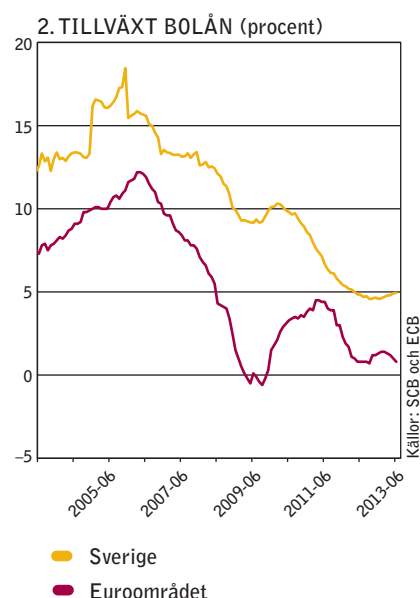
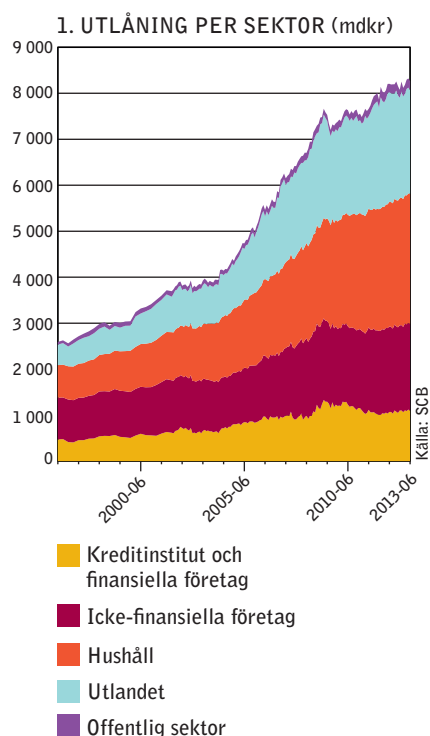
I redovisningen för kvartal 3 ska även en redogörelse lämnas för hur och i vilken omfattning kreditinstituten under 2013 har anpassat sig till ökade kapitaltäckningskrav i jämförelse med 2012 och om effekterna för hushåll och företag.

Precis som i uppdraget för 2012 framgår det i uppdraget för 2013 att den tredje rapporten ska innehålla en redogörelse för i vilken omfattning kreditinstituten under 2013 har anpassat sig till ökade kapitaltäckningskrav i jämförelse med 2012 och vilka effekter det har fått för icke-finansiella företag och hushåll. I regleringsbrevet för 2013 har FI även fått ett nytt uppdrag som innebär att utreda och redovisa möjliga åtgärder för hur kreditinstituten ska kunna öka kundernas insyn i hur de faktiska utlåningsräntorna för bolån bestäms. Detta uppdrag redovisas i rapporten Ökad öppenhet om bolåneräntan som publiceras i samband med denna rapport.³

³ Se <http://www.fi.se/Tillsyn/Rapporter/Rapporter/Listan/Okad-oppenhet-om-bolanerantan/>

Utlåning, inlåning och räntor

Kreditinstitutens utlåning till svenska icke-finansiella företag och hushåll fortsätter att öka. Dock var tillväxttakten för utlåningen till företag betydligt lägre än under föregående kvartal och uppgick till 1,3 procent vid slutet av det andra kvartalet. Utlåningen till svenska hushåll för bostadsändamål ökade marginellt och tillväxttakten uppgick till 4,9 procent. Utlåningsräntorna till hushåll fortsatte att sjunka under perioden medan utlåningsräntorna till företag steg något.

UTLÅNING TILL HUSHÅLL OCH FÖRETAG

Kreditinstitutens utlåning till svenska icke-finansiella företag och hushåll fortsätter att öka, men tillväxttakten är lägre än den var innan finanskrisen. Utlåningen uppgick vid utgången av det andra kvartalet 2013 till 4 714 miljarder kronor⁴, vilket motsvarar cirka 130 procent av svensk BNP. Omkring en tredjedel av utlåningen avser lån till svenska hushåll och omkring en fjärdedel avser lån till svenska icke-finansiella företag (diagram 1). De senaste 15 åren har andelen av kreditinstitutens utlåning som går till svenska hushåll och till utlandet ökat, samtidigt som andelen som går till andra finansiella- eller icke-finansiella företag i Sverige har minskat. Det senaste året har dock andelen lån till utlandet minskat något.

Utlåning till hushåll

Utlåningen till svenska hushåll sker i form av bostadslån, konsumtionslån och övriga lån.⁵ Den totala utlåningen till svenska hushåll uppgick till 2 831 miljarder vid utgången av det andra kvartalet 2013. Över 80 procent av utlåningen är för bostadsändamål.⁶ Tillväxttakten i utlåningen för bostadsändamål har varit stabil det senaste året och uppgick till 4,9 procent vid utgången av det andra kvartalet. Den innebär en marginell ökning både jämfört med kvartalet innan och jämfört med samma månad förra året (diagram 2). I euroområdet är tillväxttakten för bostadslån avsevärt lägre än i Sverige. Vid utgången av det andra kvartalet uppgick den till 0,8 procent, vilket är lägre jämfört med föregående kvartal men oförändrat jämfört med för ett år sedan.

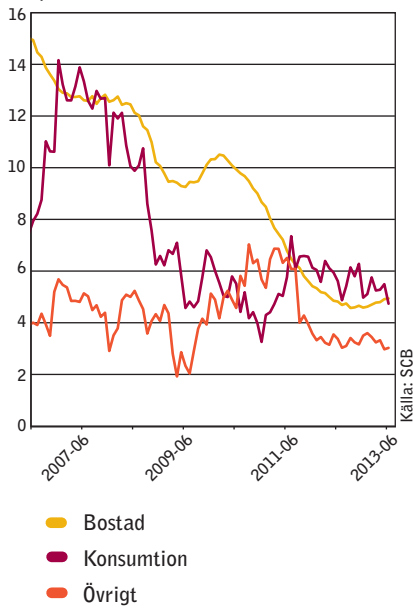
Lån till hushåll för konsumtionsändamål utgör sex procent av den totala utlåningen till hushållen. Tillväxttakten i dessa lån varierar mer än lån för bostadsändamål, men har sedan mitten på 2009 legat strax över

4 Alla in- och utlåningsvolymerna och in- och utlåningsräntorna i detta avsnitt är hämtade från SCB finansmarknadsstatistik 2013-07-25. De avser utlåning från Monetära finansinstitut (MFI) som inkluderar banker, bostadsinstitut, finansbolag och övriga MFI (kommun- och företagsfinansierande institut, monetära investeringsfonder, monetära värdepappersbolag och fondkommissionärer samt övriga monetära finansinstitut).

5 Konsumtionslån avser främst lån utan säkerhet, så kallade blacolån, till svenska hushåll (ej företagshushåll eller hushållens icke-vinstdrivande organisationer). Övriga lån utgörs av lån till företagshushåll (exklusive bostadslån), till hushållens icke-vinstdrivande organisationer och lån med annan säkerhet än bostad till övriga hushåll. Definitionerna av konsumtionslån och övriga lån är hämtade från metoddelen i avsnitt fyra i SCB:s Finansmarknadsstatistik. Se www.scb.se.

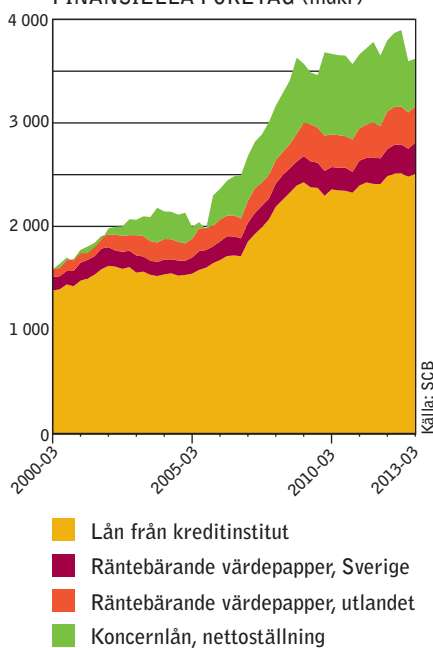
6 Hushållen har även indirekta lån för bostadsändamål i form av lån till bostadsrättsföreningar. Dessa ingår i statistiken för lån till icke-finansiella företag.

3. TILLVÄXT LÅN TILL HUSHÅLL (procent)

Anm. Tillväxttakterna är justerade för omklassificeringar samt köpta och sålda lån.

4. FINANSIERING ICKE-FINANSIELLA FÖRETAG (mdkr)

5 procent i genomsnitt. Vid utgången av det andra kvartalet 2013 var tillväxttakten 4,7 procent, vilket är något lägre än vid utgången av föregående kvartal (diagram 3).

Företagens finansiering

Icke-finansiella företag har möjlighet att finansiera sin verksamhet på olika sätt. Dels genom aktiekapital och interna medel, dels genom olika typer av lånefinansiering. Med lånefinansiering avses upplåning från svenska och utländska kreditinstitut, koncernlån och upplåning genom emissioner av företagsobligationer och företagscertifikat.

Lån från kreditinstitut är det vanligaste sättet för svenska icke-finansiella företag att finansiera sig på och utgör cirka 70 procent av deras totala finansiering.⁷ Kreditinstitutens utlåningsvilja och utlåningsmarginaler påverkas dock av marknadsförhållanden som försämrades kraftigt i samband med den senaste finansiella krisen. Därför har andra typer av finansieringsmöjligheter blivit mer aktuella sedan krisen. Som komplement till att låna från kreditinstitut kan företagen finansiera sig genom att antingen emittera räntebärande värdepapper, vilket utgör cirka 18 procent av den totala finansieringen, eller genom koncernlån som utgör cirka 12 procent (diagram 4).

Lån från kreditinstitut

Den årliga tillväxttakten i de svenska kreditinstitutens utlåning till icke-finansiella företag minskade betydligt under det andra kvartalet. Vid utgången av kvartalet var den 1,3 procent jämfört med 3,3 procent kvartalet innan (diagram 5). Utlåningsvolymen uppgick till 1 882 miljarder kronor.⁸ I euroområdet fortsätter utlåningen till icke-finansiella företag att minska, vilket den har gjort sedan juni 2012.

Räntebärande värdepapper

Volymen utestående räntebärande värdepapper uppgick till 654 miljarder kronor vid utgången av det första kvartalet 2013.⁹ Företagen finansierar sig via räntebärande värdepapper genom att emittera certifikat eller obligationer. Det är vanligast att företagen emitterar obligationer, det vill säga värdepapper med en löptid över ett år. Emissioner av företagsobligationer är dock förknippade med stora administrativa kostnader. Därför är det främst stora och medelstora företag som har möjlighet att utnyttja värdepappersmarknaden som finansieringskälla.

Allt fler företag har på senare tid uppgett att de söker marknadsfinansiering som alternativ till lån från kreditinstitut, som de upplever blivit dyrare efter den senaste finansiella krisen.¹⁰ Detta syns till viss del i att antalet emittenter på marknaden för företagsobligationer har ökat. Sedan det första kvartalet 2010 har även värdepappersfinansiering, som andel av total finansiering, ökat något, från 14 till 18 procent (diagram 4).

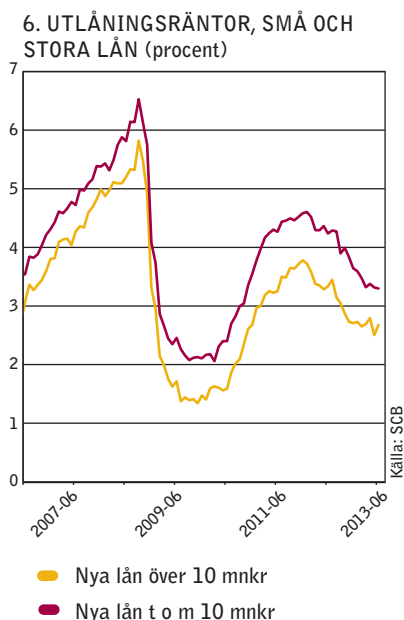
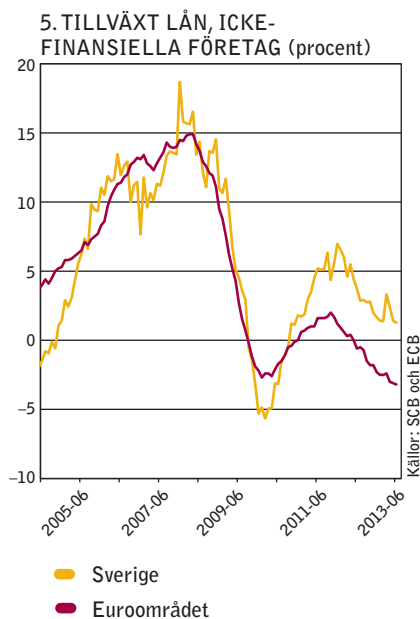
I euroområdet är utvecklingen tydligare. Där ökar företagens värdepappersfinansiering samtidigt som företagens lån från kreditinstitut mins-

⁷ Av den totala utlåningen till svenska icke-finansiella företag består cirka 8 procent av så kallade syndikerade lån där banker går samman i kreditgivningen till ett företag för att dela på risken.

⁸ En stor del av denna utlåning är knuten till fastighetssektorn i någon form.

⁹ Källa: SCB Finansräkenskaper. Statistiken publiceras med längre eftersläpning än övrig statistik i avsnittet. Senaste tillgängliga siffror avser det första kvartalet 2013.

¹⁰ Se Riksbankens Företagsintervjuer, januari 2012 och maj 2012.

kar.¹¹ Detta kan tyda på att den strukturomvandling av företagens finansiering som har förutspåtts, har kommit längre i euroområdet än i Sverige.¹²

Koncernupplåning i utlandet

Koncernlån innebär att ett bolag som har ett överskott av kapital lånar ut till ett annat bolag som har ett behov av kapital inom samma koncern.¹³ Koncernupplåningen från utlandet uppgick till 456 miljarder kronor i slutet av det första kvartalet 2013, vilket är en minskning med cirka 40 miljarder jämfört med årsskiftet (diagram 4). Koncernlånen minskade med knappt 250 miljarder mellan det tredje och fjärde kvartalet 2012, vilket åtminstone till viss del kan bero på ändringar i reglerna för bolags-skatt som infördes vid årsskiftet.¹⁴

De icke-finansiella företagens tillgång till finansiering

I euroområdet fortsätter bankernas kreditvillkor för de icke-finansiella företagen att vara relativt restriktiva.¹⁵ Åtstramningen i kreditvillkoren som har pågått de senaste åren bedöms visserligen ha avstannat, men på en nivå med mer restriktiva villkor än för två år sedan. Samtidigt uppger bankerna i euroområdet att företagets vilja att låna fortsatt är låg, främst på grund av att den svaga ekonomiska utvecklingen minskar investeringsviljan.

I Sverige upplevde de flesta tillfrågade företag i Riksbankens företagsundersökningar att deras finansieringsmöjligheter förbättrades något under slutet på 2012 och början på 2013 både avseende tillgången på lån och möjligheterna att låna på marknaden.¹⁶ ALMI:s låneindikator för det andra kvartalet 2013 visar dock inte att bankerna lättat på lånevillkoren till företagen. Enligt låneindikatorn är det dessutom något svårare för nya företagskunder att få lån jämfört med för befintliga kunder.¹⁷

Under perioder med svagare ekonomisk utveckling är det rimligt att förvänta sig att bankerna blir mer försiktiga och skärper sina lånevillkor, framför allt för mindre företag som ofta anses utgöra en större risk för bankerna. Mindre företag saknar ofta möjligheten att finansiera sig via obligationsmarknaden, och saknar därmed alternativa finansieringskällor till bankupplåning. Skärpta lånevillkor påverkar därför ofta mindre företag mer än stora företag.

I diagram 6 visas utlåningsräntorna för nya små (till och med 10 miljoner kronor) och stora (över 10 miljoner kronor) tremånaders låneavtal till icke-finansiella företag.¹⁸ Räntan som företagen betalar har sjunkit

11 Se ECB Euro area securities issues statistics, maj 2013.

12 Se Gunnarsdottir och Lindh (2011), Marknader för svenska icke-finansiella företags lånebaserade finansiering, ”Penning- och valutapolitik” 2011:2, Sveriges riksbank.

13 Med koncernupplåning avses nettoställningen av lån mellan företag inom en koncern där någon del av koncernen är verksam på den svenska marknaden och någon del är verksam i utlandet. Lån mellan två svenska bolag inom samma koncern exkluderas eftersom deras nettoställning per definition alltid är noll.

14 Se Blomberg, Hokkanen och Kåhre (2012), Skatteplanering kan ha bidragit till hög skuldsättning hos svenska företag, ”Ekonomisk kommentar nr 3”, 2012, Sveriges riksbank.

15 Se ECB Bank lending survey, juli 2013.

16 Se Riksbankens Företagsundersökning, januari 2013.

17 Se ALMI Låneindikator, juni 2013.

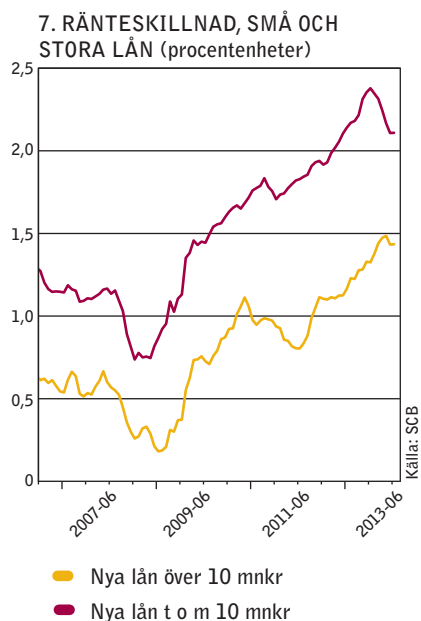
18 Med nya lån avses både lån som tagits under perioden och lån som har omförhandlats under perioden.

sedan början av 2012. Vid utgången av det andra kvartalet 2013 uppgick den till 3,30 procent för mindre lån och 2,67 procent för stora lån.

Med ett antagande om att stora lån främst tas av stora företag och små lån främst tas av mindre företag, ger skillnaden i ränta mellan små och stora lån en indikation om skillnaden i lånekostnad mellan små och stora företag.¹⁹ Diagram 6 och 7 bör dock tolkas med viss försiktighet av ett antal anledningar. Generellt är lån till mindre företag förknippade med en större risk för banken. Det är därför rimligt att förvänta sig att det finns en viss skillnad i lånekostnaden för stora och små företag. Det kan även vara så att de företag som tar stora lån får en viss volymrabatt på sin ränta. Dessutom kan spridningen inom respektive lånekategori vara stor eftersom företag inte är en lika homogen grupp som hushåll och därmed skiljer sig åt mer som låntagare.

Diagram 7 visar skillnaden mellan utlåningsräntan för nya stora och nya små tremånaderslån till icke-finansiella företag och tremånaders interbankränta. Ränteskillnaden har ökat sedan 2008 och den akuta finanskrisen vilket kan tyda på att bankerna nu tar mer betalt för företagens lån jämfört med tidigare. Även skillnaden i ränta mellan små och stora lån ökade efter finanskrisen. Det tyder på att lånekostnaderna ökade något mer för mindre företag än för stora efter krisen 2008. I början av 2013 minskade dock skillnaden mellan stora och små lån. Det kan tyda på att bankerna har minskat lånekostnaderna mer för mindre företag. Skillnaden mellan företagets ränta och interbankräntan är dock fortfarande på en hög nivå historiskt sett.

Skillnaden mellan tremånaders utlåningsränta till icke-finansiella företag och tremånaders interbankränta uppdelat efter lånestorlek. 90 dagars rullande medelvärde.

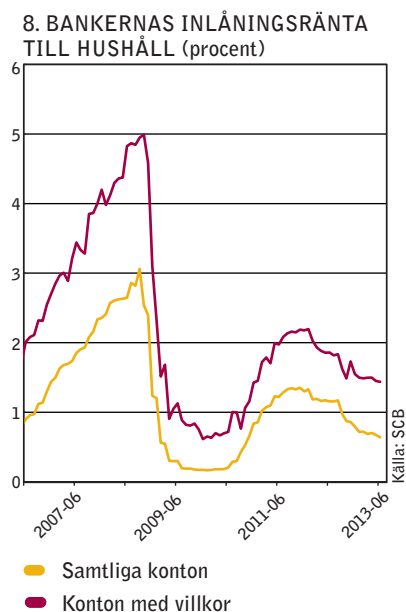
INLÅNING FRÅN HUSHÅLL OCH FÖRETAG

De svenska hushållen fortsätter att öka sitt sparande genom inlåning. Samtidigt har de fortfarande ett lågt sparande i form av inlåning relativt hushåll i de flesta andra europeiska länder. Tillväxten i inlåningen var 7,0 procent på årsbasis under det andra kvartalet 2013, vilket är något lägre än under det första kvartalet 2013. Vid slutet av det andra kvartalet 2013 sparade hushållen 1 289 miljarder kronor på inlåningskonton hos kreditinstitut.

De svenska icke-finansiella företagens inlåning hos kreditinstitut ökade något under det andra kvartalet 2013 jämfört med motsvarande kvartal föregående år och uppgick till 667 miljarder kronor.

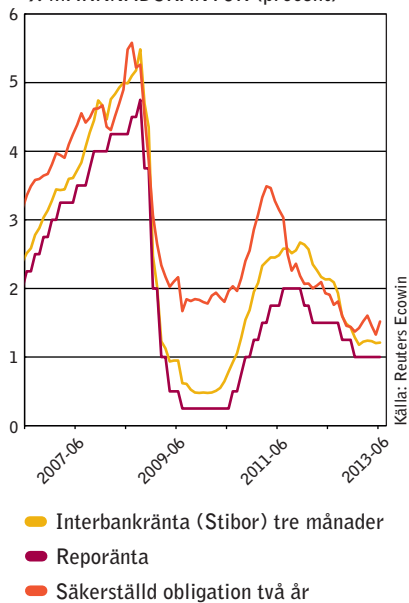
Sammanlagt motsvarar hushållens och de icke-finansiella företagens inlåning hos kreditinstituten cirka 40 procent av kreditinstitutens utlåning till desamma. Inlåningen växer visserligen något snabbare än kreditinstitutens utlåning, men eftersom volymen inlåning fortfarande är mindre än volymen utlåning har kreditinstituten ett inlåningsunderskott.

Samtidigt som hushållen har ökat sin inlåning har räntorna de får på sina insättningar fortsatt att sjunka. Den genomsnittliga inlåningsräntan på nya avtal till hushåll uppgick till 0,64 procent vid utgången av det andra kvartalet 2013 jämfört med 0,69 procent under föregående kvartal (diagram 8). Den genomsnittliga inlåningsräntan för konton med sär-

¹⁹ Samma antagande används av Huerga med flera i OECD "The Statistics Newsletter" nr 55, mars 2012.

9. MARKNADSRÄNTOR (procent)

skilda villkor, som uttagsrestriktioner, var 1,44 procent, det vill säga mer än dubbelt så hög.²⁰

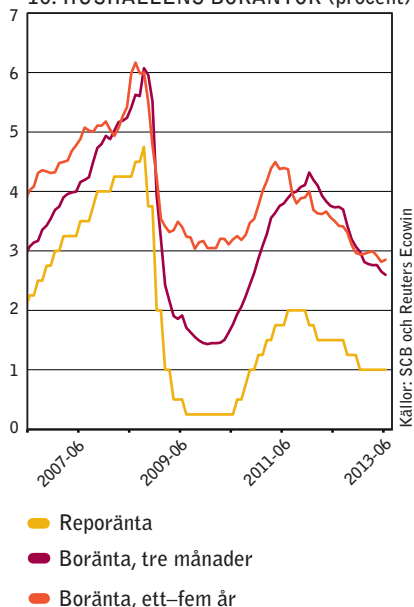
MARKNADS- OCH UTLÅNINGSRÄNTOR

Räntenivån på marknadsräntor påverkar bankernas finansieringskostnader och därmed hushållens och företagens kostnader för att låna pengar. En vanlig missuppfattning är att bankerna finansierar sig till en kostnad som motsvaras av reporäntan. Bankernas finansieringskostnad är dock generellt högre eftersom deras långivare kräver kompensation för den risk de tar när de lånar ut pengar till dem. Sedan finanskrisen har denna kompensation, vanligen kallad riskpremie, ökat samtidigt som bankerna generellt förlängt löptiden i sin finansiering. En mer långsiktig finansiering är vanligtvis förknippat med en högre kostnad.

Kostnaden för bankernas finansiering är bland annat relaterad till räntorna på säkerställda obligationer. Sedan början av 2011 har räntorna för tvååriga säkerställda obligationer sjunkit. Under det första kvartalet i år ökade räntorna medan de under det andra kvartalet var relativt oförändrade (diagram 9).

Riksbanken behöll reporäntan på 1,0 procent under det andra kvartalet 2013. Samtidigt har den svenska interbankräntan (Stibor), den ränta som bankerna betalar för att låna av varandra på tre månaders löptid, sjunkit marginellt. Det innebär att skillnaden mellan dessa räntor har minskat något (diagram 9). Det kan tyda på att bankerna är mer villiga att låna ut till varandra än tidigare och på att oron i det finansiella systemet har minskat. Vid tider av finansiell oro tenderar bankernas vilja att låna ut till varandra att minska, vilket gör att skillnaden mellan reporäntan och interbankräntan ökar.

10. HUSHÅLLENS BORÄNTOR (procent)

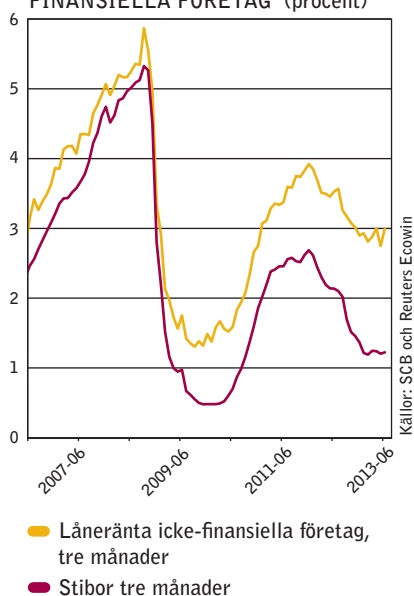

Bostadsinstitutens utlåningsräntor för nya lån med upp till ett års räntebindningstid sjönk under det andra kvartalet 2013. Den genomsnittliga räntan på nya bolån med tre månaders räntebindningstid var 2,60 procent vid utgången av kvartalet, vilket kan jämföras med 2,76 procent vid utgången av föregående kvartal (diagram 10). Även för räntebindningstider mellan ett och fem år sjönk räntorna något medan de steg marginellt för lån med räntebindningstid över fem år. Räntan på ett nytt bolån med ett till fem års räntebindningstid sjönk till 2,85 procent från 2,99 procent från första till andra kvartalet 2013. Räntan på bolån med ett till fem års räntebindningstid har legat lägre än räntan för tre månaders räntebindningstid från augusti 2011 men är sedan årsskiftet återigen högre.

Räntorna på nya lån till icke-finansiella företag med tre månaders räntebindningstid sjönk under 2012 och var i princip oförändrade under det första kvartalet 2013. Under det andra kvartalet 2013 varierade de relativt kraftigt och var i slutet av kvartalet 3,00 procent, vilket är något högre jämfört med 2,88 procent vid utgången av kvartalet innan (diagram 11). Skillnaden mellan interbankräntan och bankernas utlåningsränta till företag ökade något under det andra kvartalet och ligger på en hög nivå i en historisk jämförelse.

²⁰ Den genomsnittliga inlåningsräntan avser ny inlåning på samtliga inlåningskonton i banker. Med nya avtal menas både ny inlåning och inlåning där det skett förändringar i villkoren under perioden. Särskilda villkor kan bland annat vara begränsningar av antal uttag eller viss bindningstid. Alla inkluderade konton omfattas av insättningsgarantin.

11. UTLÅNINGSRÄNTA ICKE-FINANSIELLA FÖRETAG (procent)

RÄNTENETTO

Bankers räntenetto utgörs av skillnaden mellan deras ränteintäkter och räntekostnader. Ränteintäkterna avspeglar vad banken tjänar på räntebärande tillgångar som bostadsutlåning. Räntekostnaderna avspeglar hur mycket banken betalar för sina räntebärande skulder som upplåning för bostadslån eller för kundernas inlåning.

Storleken på räntenettet beror på bankens in- och utlåningsmarginaler. Inlåningsmarginalen är positiv om räntan som banken betalar till kunderna på deras inlåning är lägre än den ränta bankerna på olika sätt kan få genom att placera inlåningen. På motsvarande sätt är utlåningsmarginalen positiv om banken kan låna ut pengar till en högre ränta än den ränta som den lånar upp till. Högre marginaler på in- och utlåningen leder alltså till ett högre räntenetto för banken. Storleken på räntenettet beror dock inte enbart på marginalerna i in- och utlåningen utan även på volymerna av räntebärande tillgångar och skulder.

De svenska storbankernas sammanlagda räntenetto uppgick till 27,5 miljarder kronor under det andra kvartalet 2013 och var oförändrat jämfört med kvartalet innan (diagram 12). Dessförinnan har räntenettet successivt ökat sedan det fjärde kvartalet 2010. Det ökade räntenettet beror delvis på att bankernas marginaler har ökat, men det beror också på att deras totala volym av räntebärande skulder och tillgångar har ökat.

12. STORBANKERNAS RÄNTENETTO (miljarder kronor)

Bankernas marginaler på bolån

Utvecklingen av marginalerna på nya bolån bromsade in det första kvartalet i år och minskade under det andra kvartalet. Både bankernas utlåningsränta och finansieringskostnad för tremånaders bolån sjönk under det andra kvartalet. Även bruttomarginalen för ett nyutgivet tremånaders bolån sjönk och var i genomsnitt 1,21 procentenheter under kvartalet. Nettomarginalen, då övriga kostnader dragits av, minskade också jämfört med det förra kvartalet och uppgick i genomsnitt till 0,57 procentenheter.

Att beräkna den exakta kostnaden för bolån är komplicerat och kräver information om den enskilda bankens kostnader. Genom att skapa en enkel modell kan FI illustrera bankernas kostnader som är förknippade med bolån och hur dessa har utvecklats över tiden.

FI har tillsammans med Riksbanken tagit fram en modell för att beräkna en finansieringskostnad. Modellen bygger på vissa antaganden och är en förenkling av verkligheten. Det finns flera förklaringar till förenklingen, dels för att modellen ska vara enkel att förstå, dels för att statistiken inte alltid finns tillgänglig eller är möjlig att publicera av sekretesskäl.²¹ Genom att beräkna bankernas alla kostnader som är förknippade med nya bolån och jämföra dessa med faktiska utlåningsräntor går det att beräkna en marginal för nyutgivna bolån under kvartalet.

Modellen är enkel och generell och kan användas för att beräkna en bolånemarginal för nyutgivna bolån för en enskild bank. Ytterligare transparens skulle kunna uppnås om de banker som bedriver bolåneverksamhet själva använder liknande beräkningsmetoder som FI.

BANKERNAS FINANSIERINGSKOSTNAD

För att beräkna de kostnader som är förknippade med att finansiera ett nyutgivet bolån används information från storbankerna och deras bostadsinstitut.²² Finansieringskostnaden som FI beräknar utgör ett genomsnitt av de senaste 90 dagarna och består av kostnaden för ett nytecknat bostadslån med tre månaders räntebindningstid.²³

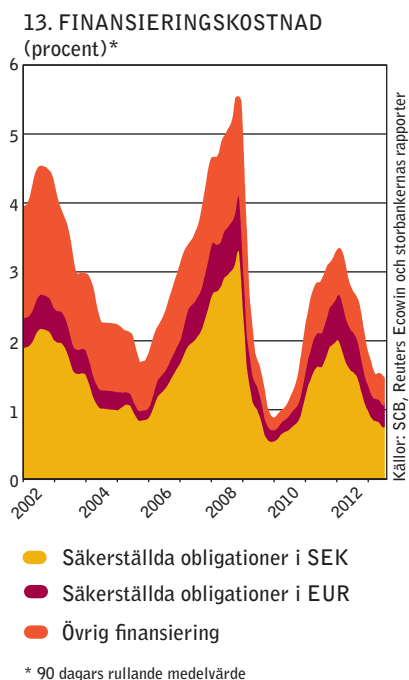
Genom att studera skuldsidan på balansräkningen för storbankernas bostadsinstitut uppskattar FI hur stor andel som olika finansieringskällor utgör av den totala finansieringen. Finansieringskällornas andel skiljer sig mellan bankerna och i modellen har FI använt ett genomsnitt för bankernas andelar.²⁴ Andelarna varierar över tiden. Finansieringskällorna i modellen är säkerställda obligationer och övrig finansiering. Den övriga finansieringen består av icke-säkerställd marknadsupplåning och

21 För en mer detaljerad beskrivning av modellen se bilaga 2.

22 Modellen bygger på statistik från Swedbank, Nordea och Handelsbanken och deras bostadsinstitut (Swedbank Hypotek, Nordea Hypotek och Stadshypotek). I och med att SEB:s bostadsinstitut har inkluderats i moderbolaget ingår SEB Bolån endast i beräkningarna fram till och med 2006.

23 Av nya bolån är cirka 63 procent tecknade med tre månaders räntebindningstid. Av den totala bolånestocken är 47 procent tecknade med tre månaders räntebindningstid. Räntebindningstid är inte detsamma som lånets löptid, som vanligen är betydligt längre.

24 FI gör antagandet att bolån är 100 procent skuldfinansierade. Modellen tar alltså inte hänsyn till kostnaden för eget kapital.

inlåning från bankernas kunder.²⁵ Den genomsnittliga löptiden för bankernas emitterade säkerställda obligationer tillåts variera över tid i modellen.²⁶

Genom att tilldela varje finansieringskälla en kostnad och därefter vikta dessa utifrån fördelning och uppskattad löptid av finansieringen beräknas bankernas finansieringskostnad (diagram 13).²⁷ För de säkerställda obligationerna använder FI dagsnoterade marknadsräntor på andrahandsmarknaden. Det innebär att FI gör antagandet att bankerna finansierar sig via marknaden varje dag. Antagandet innebär en förenkling eftersom bankerna i praktiken inte emitterar säkerställda obligationer varje dag.

Bankerna inkluderar vanligtvis även tidigare kvartal när de beräknar sin finansieringskostnad. Det betyder att samtliga utestående säkerställda obligationer tas i beaktande och att kostnaden för deras finansiering blir ett genomsnitt för en längre tidsperiod än ett kvartal. Skillnaden i finansieringskostnad mellan det aktuella kvartalet och föregående kvartal beror på ränteskillnaden mellan de obligationer som förfaller eller återköps och de som emitteras under kvartalet.²⁸ På grund av denna skillnad i beräkningsmetoderna kan FI:s beräkning av finansieringskostnaden skilja sig från bankernas beräknade finansieringskostnad vissa kvartal. Dock bör utvecklingen under en längre period vara liknande.

Enligt FI:s beräkningar har den genomsnittliga finansieringskostnaden för att finansiera nytagna tre månaders lån minskat med 0,04 procentenheter från kvartalet innan och uppgick i genomsnitt till 1,46 procent under det andra kvartalet 2013. FI:s beräknade finansieringskostnad har sjunkit under kvartalet trots att räntan för säkerställda obligationer, främst på längre löptider, har stigit under samma period. Det beror på att kostnaden för att omvandla lång finansiering till kortare har sjunkit.²⁹

BRUTTOMARGINAL PÅ BOLÅN

Genom att jämföra den genomsnittliga räntan som kunderna faktiskt har betalat under det andra kvartalet 2013 med den genomsnittliga finansieringskostnaden under samma kvartal kan en bruttomarginal för ett nytecknat bolån beräknas. Anledningen till att FI väljer att kalla denna marginal för bruttomarginal är att den inte tar hänsyn till de andra kostnader, utöver finansieringskostnaden, som är förknippade med bostadsutlåning.

FI:s beräkningar av bruttomarginalen visar att den sjönk kraftigt och var pressad under åren fram till den senaste finanskrisen. Det berodde på att finansieringskostnaden steg samtidigt som hög konkurrens om bolån-

25 För en beskrivning av de olika finansieringskällorna se "Bankernas räntor och utlåning, kv1: 2012", FI.

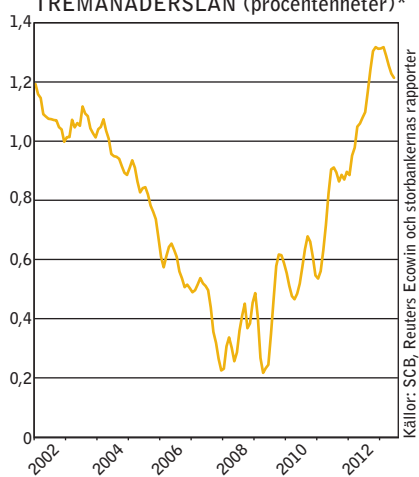
26 Löptidsinformation är hämtad från Association of Swedish Covered Bond issuers (ASCB).

27 En mer ingående beskrivning av FI:s beräkningar finns i bilaga 2.

28 Eftersom FI, till skillnad från bankerna, inte har tillgång till exakt information om bankernas emissioner och återköp av obligationer används dagsnoterade marknadsräntor på andrahandsmarknaden.

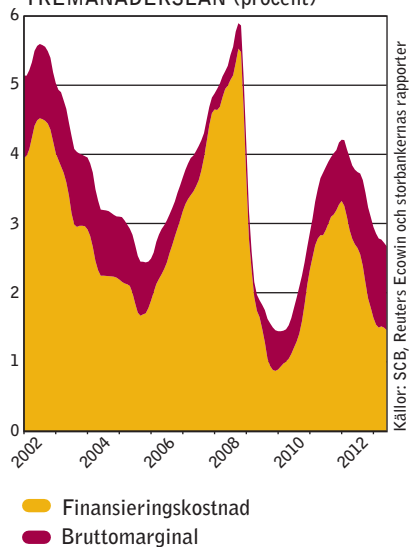
29 Både räntorna på säkerställda obligationer och ränteswappar har stigit under det andra kvartalet. Dock har swapräntorna stigit mer än räntorna på säkerställda obligationer vilket innebär att kostnaden för att omvandla finansiering med lång räntebindningstid till kortare via ränteswappar har sjunkit.

14. BRUTTOMARGINAL PÅ NYA TREMÅNADERSLÅN (procentenheter)*

* 90 dagars rullande medelvärde

15. UTLÅNINGSRÄNTA FÖR NYA TREMÅNADERSLÅN (procent)*

* 90 dagars rullande medelvärde

netagarna ledde till att utlåningsräntorna inte steg i samma utsträckning. Trots det steg räntenettet kraftigt under samma period (diagram 12). Efter krisen har bruttomarginalen stigit successivt fram till slutet på 2012. Det första kvartalet 2013 bromsade ökningen in och marginalen minskade under det andra kvartalet. Den var i genomsnitt 1,21 procentenheter, vilket kan jämföras med 1,28 procentenheter det första kvartalet 2013 (diagram 14)

När det gäller analysen av finansieringskostnad över tid kan konstateras att även under den mest akuta fasen av finanskrisen förutsätter modellen att bankerna finansierar sig till gällande marknadsräntor. Samtidigt erbjöd Riksbanken lån till bankerna till betydligt mer förmånlig ränta. Riksbankens utestående lån till bankerna var som störst i februari 2009 och uppgick då till 427 miljarder kronor. Det motsvarar cirka 17 procent av storbankernas emitterade värdepapper vid samma tidpunkt. Under finanskrisen garanterade staten även bankernas upplåning inom ramen för garantiprogrammet. I mitten av 2009 var statens åtagande inom garantiprogrammet som störst och uppgick till 354 miljarder kronor. I diagram 15 visas utlåningsräntan uppdelad i bruttomarginal och finansieringskostnad.

NETTOMARGINAL PÅ BOLÅN

Utöver de direkta finansieringskostnaderna finns det även andra kostnader som är förknippade med bankverksamhet och därmed även med bolån. Dessa kostnader måste fördelas mellan bankens olika verksamhetsområden och måste därför tas i beaktande när banken bestämmer sin bolåneränta. En jämförelse mellan den genomsnittliga ränta som konsumenterna betalar och bankernas finansieringskostnad plus övriga kostnader för nytvignva bolån ger en nettomarginal för nya bolån.

Övriga kostnader för bostadsutlåning

De övriga kostnaderna för bostadsutlåning varierar mellan olika banker och består i FI:s modell av administrativa kostnader, kostnaden för att hålla en likviditetsreserv, kostnaden för förväntade kreditförluster samt skatt. FI har uppskattat ett genomsnitt för de fyra svenska storbankerna. FI:s beräkningar av de övriga kostnaderna uppgår sammanlagt till 0,64 procentenheter.

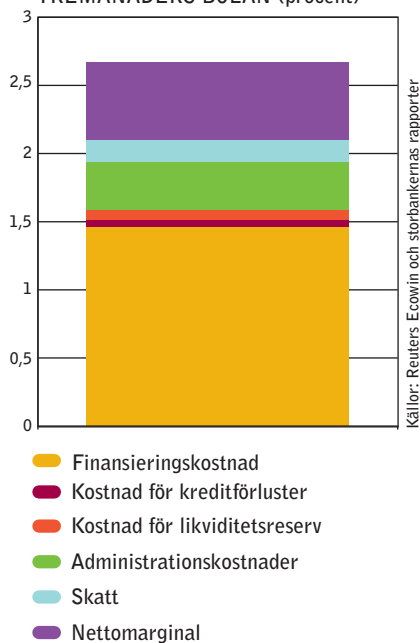
Administrativa kostnader är bland annat kostnader för personal, lokaler och datorsystem.³⁰ Dessa kostnader är ofta gemensamma för hela bankkoncernen och måste därför fördelas på de olika verksamhetsområdena. Eftersom bostadslånen under 2012 utgjorde en större andel av bankernas totala balansomsättning har FI uppskattat att de administrativa kostnaderna som bolåneverksamheten måste bära har ökat något. Enligt FI:s uppskattning uppgår de administrativa kostnaderna för bolån under 2013 till 0,35 procentenheter.

För att säkerställa att bankerna kontinuerligt kan finansiera sin bolånestock, även under perioder av finansiell stress, har de en reserv av likvida tillgångar. Dessa tillgångar kan omsättas om bankens normala finansieringskällor skulle utsättas för störningar. Att hålla en likviditetsreserv är förknippat med vissa kostnader som enligt FI:s uppskattning i genomsnitt uppgick till 0,08 procentenheter under det andra kvartalet 2013. Det innebär att de är oförändrade sedan det första kvartalet.

30 Från och med rapporten för första kvartalet 2013 ingår även den del av stabilitetsavgiften som är hänförlig till bolåneverksamheten i beräkningen av administrationskostnaderna. Denna kostnad inkluderas även historiskt.

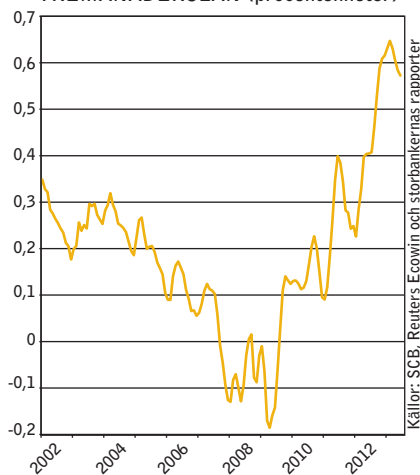

16. KOSTNADER FÖR NYA TREMÅNADERS BOLÅN (procent)*

* Medelvärde (2,67 %) under andra kvartalet 2013

17. NETTOMARGINAL PÅ NYA TREMÅNADERSLÅN (procentenheter)*

* 90 dagars rullande medelvärde

Vidare bör bankerna räkna med att vissa bolånetagare inte fullt ut kan betala ränta och amortering på sina bolån. De förluster som banken gör till följd av detta kallas för kreditförluster. När en bank beviljar ett bolån måste den ta hänsyn till förväntade framtida kreditförluster. Baserat på bankernas nuvarande beräkningsmodeller antar FI att de genomsnittliga kostnaderna för förväntade kreditförluster uppgår till 0,05 procentenheter över tiden.

Slutligen dras en kostnad för skatt av som enligt FI:s beräkningar uppgick till 0,16 procentenheter under det andra kvartalet 2013. Från och med den 1 januari 2013 är bolagsskatten 22 procent, vilket innebär att den minskat från den tidigare nivån på 26,3 procent. Då alla kostnader inklusive skatt är avdragna från utlåningsräntan kvarstår en nettomarginal. Nettomarginalen för ett nytt bolån blir enligt FI:s beräkningar 0,57 procentenheter i genomsnitt under det andra kvartalet 2013. Det innebär att nettomarginalen har minskat jämfört med det första kvartalet 2013 då den uppgick till 0,62 procentenheter. I diagram 16 visas bankernas genomsnittliga utlåningsränta på 2,67 procent uppdelat på finansieringskostnad, övriga kostnader samt nettomarginal.

Nettomarginalen kan något förenklat tolkas som bankernas vinst på nya bolån med tre månaders räntebindningstid som getts ut och finansierats under kvartalet. Den visar däremot inte vinsten på de bolån med tre månaders räntebindningstid som har finansierats under tidigare kvartal eller på bolån med längre räntebindningstider. Inlåning utgör en del av finansieringen i FI:s modell, men kan även ses som ett eget produktområde. På grund av det skulle en del av nettomarginalen kunna ses som vinst på den inlåning som används för att finansiera bolån.

Precis som bruttomarginalen var nettomarginalen pressad fram till krisen och har därefter ökat successivt (diagram 17). Också beräkningen av nettomarginalen påverkas av antagandet att bankerna finansierade sig till gällande marknadsräntor även under den mest intensiva perioden av finanskrisen. Under denna period erbjöd dock Riksbanken lån till bankerna till betydligt mer förmånlig ränta än gällande marknadsräntor.

Kundernas samtliga banktjänster

Det kan vara svårt att förstå vad som påverkar banken i sitt beslut om bolåneräntan. Ökad öppenhet kring detta kan vara en hjälp i diskussionen mellan kunden och banken om bolånen. För en fungerande konkurrens krävs välinformerade kunder och kunder som är villiga att byta bank. Det är viktigt att förstå samtliga delar av sina banktjänster och produkter. Det är samtidigt ett individuellt beslut av banken vilka kunder som ska få låna och till vilka villkor.

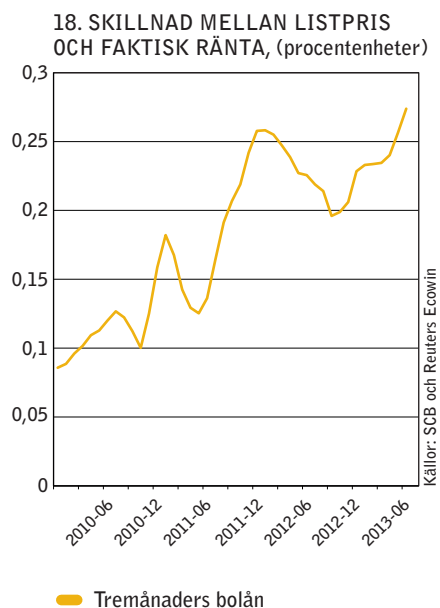
Kunden befinner sig ofta i ett informations- och kunskapsunderläge gentemot banken. Det gäller bland annat vilka faktorer som banken tar hänsyn till när den erbjuder en viss ränta till en kund. En stor del av bolåneräntan utgörs av bankernas kostnader och ett av syftena med denna rapport är att öka förståelsen för hur dessa ser ut. I samband med den här rapporten presenterar FI också ett förslag på hur kundernas förståelse för vad som påverkar räntan kan förbättras.

I sitt beslut om ränta tar banken hänsyn till flera andra faktorer, utöver sin kostnad för bolånet. Banken bedömer kunden utifrån bland annat inkomst och storlek på andra tillgångar samt hur stor del av bostaden som kunden vill låna till. Eftersom varje kund är unik och de ekonomiska förutsättningarna skiljer sig åt mellan låntagare erbjuds inte alla låntagare samma ränta. Det beror på att olika låntagare utgör olika stora risker för banken och det måste banken ta hänsyn till när den bestämmer om kunden ska få låna och i så fall till vilken ränta.³¹ Den ränta som kunderna faktiskt betalar för sina bolån skiljer sig ofta från den ränta som bankerna presenterar på sin webbplats, den så kallade listräntan (diagram 18). Det betyder att bankerna i genomsnitt ger en viss rabatt på den annonserade räntan.

Kunden ses som en helhet

Bolåneräntan påverkas i många fall också av så kallade paketlösningar. Eftersom bolånet ofta är den största bankaffären man gör i sitt liv väljer många konsumenter bank utifrån var de får den mest förmånliga bolåneräntan. Därför använder banker ibland bolån som en lockprodukt. Det går ut på att banken erbjuder rabatt i form av billigare bolåneränta i utbyte mot att kunden samlar flera eller alla sina banktjänster i banken. Det är viktigt att ha i åtanke att dessa övriga tjänster innebär kostnader, i vissa fall för många år framöver. Det faktum att bankerna presenterar en paketlösning gör att det kan framstå som enkelt för kunderna men det är samtidigt svårt att särskilja kostnaderna för olika tjänster.³² En del av FI:s förslag på hur förståelsen för bolåneräntan kan öka innebär att bankerna framöver ska bli skyldiga att särskilja kostnaden för de produkter som erbjuds utöver bolånet från den eventuella ränterabatt som dessa ger.

Sparande i fonder är ett exempel på en tjänst som bankerna kan väga in i paketlösningen. Att hushållen fokuserar på sparande är positivt, men det är också viktigt att fondspararen är medveten om att det även är förknippat med avgifter. Avgifter för fond- och pensionssparande dras automatiskt av från fondernas avkastning eller från det insatta beloppet och kan

31 Konsumenten kan till sin hjälp finna vägledning i Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2011:47) om krediter i konsumentförhållanden.

32 Viss vägledning avseende detta ges i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2004:4) om finansiell rådgivning till konsumenter.

därför vara svåra att uppskatta för kunden. Att vara uppmärksam på vilka avgifter som fondsparandet är förknippat med kan spela stor roll för avkastningen. En kund som sparar 1 000 kronor i månaden i tio år i en genomsnittlig fondportfölj betalar cirka 14 200 kronor i avgifter under denna tioårsperiod.³³

Att beakta vilken inlåningsränta som banken erbjuder på olika konton är också en viktig parameter för en kunds privatekonomi. Inlåningsräntan spelar stor roll på längre sikt på grund av ränta-på-ränta effekten, och passivitet från kundens sida kan därför kosta pengar i form av missade ränteintäkter.³⁴ En kund som låter hela lönen stå kvar på ett transaktionskonto utan ränta, i stället för att spara 1 000 kronor varje månad på ett inlåningskonto med ränta, går under en tioårs period miste om cirka 4 000 kronor.³⁵

Det är även viktigt att vara medveten om att andra tjänster såsom betalkort, värdepappersdepå och betaltjänster i de flesta fall är förknippade med en avgift. Det är därför betydelsefullt att även förhandla om, eller åtminstone beakta, villkor och pris på tjänster utöver bolånet.

Räntebindningstid och amortering

I diskussionen mellan banken och kunden ingår även valet av räntebindningstid för utlåningen. I den modell som FI presenterar i denna rapport diskuteras endast bankernas marginaler utifrån tremånadersräntan. Varje kund måste överväga för- och nackdelar med valet av räntebindningstid. Valet beror på kundens situation och hur stor den premie är som kunden kan tänka sig att betala för att binda sina bostadslån och därmed med säkerhet veta vad lånet kostar under en längre tid. Att byta räntebindningstid eller att säga upp lånet under den tid som räntebindningstiden löper är ofta förenat med en avgift, kallad ränteskillnadsersättning.

Det är även viktigt för kunden att överväga vilket utrymme som finns för att amortera på sitt bolån. Enligt FI:s bolåneundersökning är amorteringstiderna mycket långa för de bostadslån med belåningsgrader under 75 procent som amorteras. Samtidigt är andelen amorteringsfria bolån, med belåningsgrader under 75 procent, cirka 70 procent.³⁶ Det kan dock konstateras att lån med höga belåningsgrader i mycket större utsträckning amorteras och på kortare tid än tidigare.

---

33 I beräkningen antas att fondportföljen har samma fördelning som svenska hushålls sammanlagda fondförmögenhet exklusive fond-i-fond och övriga fonder. Den består av 73 procent aktiefonder, 21 procent blandfonder, 6 procent räntefonder (källa SCB 21 maj 2013). FI har använt årliga avgifter som är hämtade från AMF:s rapport "Avgifterna på fondmarknaden 2012". Förväntad avkastning hämtas från beräkningen av det så kallade Norman-beloppet (källa Morningstar).

34 Då den utbetalade räntan står kvar på inlåningskontot tjänas ränta även på den. Detta innebär att det belopp som räntan beräknas på nästa gång har ökat.

35 Genomsnittlig ränta på ett inlåningskonto utan villkor var 0,64 procent vid utgången av det andra kvartalet 2013 och räntan på transaktionskonton antas vara 0.

36 Se Finansinspektionens rapport Den svenska bolånemarknaden, 7 mars 2013.

Bilaga 1. Ny reglering

För att stärka den finansiella stabiliteten och undvika framtida finanskriser införs nya regler för banksektorn inom EU. Reglerna omfattar bland annat ökade kapitaltäckningskrav. Finansdepartementet, Riksbanken och FI anser att Sverige, för att värna om stabiliteten i det svenska finansiella systemet, behöver gå längre än Baselkommitténs³⁷ överenskommelse från 2010³⁸ och EU:s nya förordning och direktiv om kapitaltäckning och likviditet.³⁹ FI har även beslutat om en ny reglering av likviditetstäckningsgrad som trädde i kraft den 1 januari 2013.

KAPITALTÄCKNINGSGELVERK

Jämfört med icke-finansiella företag består bankers balansräkning av en relativt liten andel eget kapital och den har minskat över tiden. Syftet med det egna kapitalet är att bankerna ska kunna absorbera förluster. En av lärdomarna från finanskrisen är just att det behövs högre krav på bankernas kapital. Därför utfärdade Baselkommittén ett nytt ramverk, Basel 3, som bland annat innehåller ökade krav på kapitaltäckning.

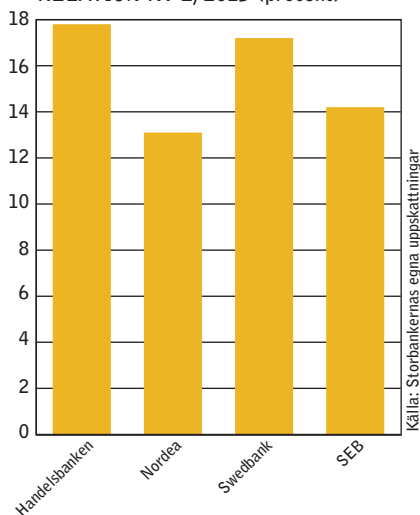
Vad innebär de nya kapitaltäckningsreglerna inom EU?

Baselkommitténs ramverk har införts inom EU genom en ny kapitaltäckningsförordning och ett nytt direktiv (CRR respektive CRD4).⁴⁰ Förordningen och direktivet publicerades i EU:s officiella tidning den 28 juni 2013 och kommer att träda i kraft den 1 januari 2014. Förordningen är direktverkande, till skillnad från direktivet, vilket innebär att förordningen inte behöver införas i svensk rätt för att bli gällande.

De nya reglerna kommer innebära bl.a. att banker, lite förenklat, ska ha minst 7 procent i kärnprimärkapital⁴¹ från år 2019. FI, Finansdepartementet och Riksbanken kom dock i november 2011 överens om att förordna att de fyra stora svenska bankkoncernerna Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank, utöver detta ska ha ytterligare påslag. Med det föreslagna påslaget ska deras kärnprimärkapital uppgå till minst 10 procent av de riskvägda tillgångarna under 2014 och 12 procent från 2015. Alla svenska storbankskoncerner uppfyller redan i dag de kommande kraven som ställs både från EU och från svenskt håll (diagram 19).

Det finns flera tungt vägande skäl för att ställa höga krav på svenska storbanker. De svenska storbankerna finansierar sig i stor omfattning genom att låna på de internationella kapitalmarknaderna, vilket gör dem känsliga för störningar på dessa marknader. Bankerna är dessutom mycket stora i förhållande till den svenska ekonomin. Om en eller flera

19. KÄRNPRIMÄRKAPITAL-RELATION KV 2, 2013 (procent)

Anm. Kärnprimärkapitalrelationer för storbankerna inklusive skattade effekter av Basel 3 (utan övergångsregler) och IAS 19 (avdrag för gällande kärnprimärkapitalrelationer).

Källa: Storbankernas egna uppskattningar

37 Baselkommittén för banktillsyn verkar under Bank for International Settlements (BIS) och utvecklar bland annat standarder för reglering och tillsyn av banker. Baselkommitténs förslag är rekommendationer som måste genomföras på nationell nivå för att bli bindande reglering.

38 För att läsa mer om Baselkommitténs överenskommelse se: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>

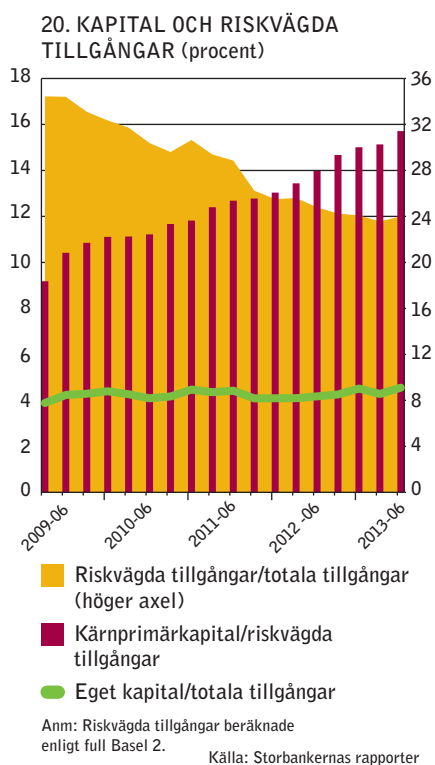
39 Se <http://www.fi.se/Regler/Kapitaltackning/Listan/FI-vill-se-hogre-kapitalkrav-for-svenska-storbanker/>

40 Capital Requirements Regulation (CRR) och Capital Requirements Directive 4 (CRD4)

41 Kärnprimärkapital definieras som eget kapital, d.v.s. aktiekapital, bundna reserver, årets resultat, balanserat resultat m.m. minskat med vissa avdrag som t. ex. goodwill.

svenska storbanker måste räddas kan det medföra stora kostnader för samhället och skattebetalarna. Marknaderna har dessutom lärt sig av historien och utgår ofta från att staten kommer att ingripa för att rädda stora banker. Uppfattningen att det finns en underförstådd garanti från staten gör att storbankerna både kan finansiera sig billigare än vad som annars hade varit fallet, och ta större risker.

De svenska storbankerna har gradvis stärkt sin kapitaltäckning. Tre av fyra storbanker tog in nytt eget kapital genom emissioner under den akuta fasen av finanskrisen 2009. Därefter har de riskvägda tillgångarna minskat, både beroende på att riskvikter på befintliga tillgångar sjunkit och att bankerna skiftat sin verksamhet till mindre riskfyllda tillgångar (diagram 20).

LIKVIDITETSREGLERING

Utöver kapitaltäckningsregler innehåller Baselkommitténs överenskommelse i Basel 3 även kvantitativa krav som syftar till att minska bankers likviditetsrisker. Att en bank får problem med sin likviditet innebär för enkelt att den för tillfället inte har tillräckligt med likvida medel tillgängliga för att betala sina skulder som förfaller. Orsaken till likviditetsproblem kan vara att en bank har utfärdat ett långfristigt lån, exempelvis ett bolån, med finansiering på kortare löptid. Bankens kortfristiga finansiering ska således återbetalas innan den fått tillbaka pengarna för bolånet. Under normala omständigheter är det lätt för banken att förnya sin kortfristiga finansiering på de finansiella marknaderna. Däremot finns det, under perioder av finansiell stress som under den senaste finanskrisen, en risk att banken hamnar i likviditetsproblem.

Vad innebär de nya likviditetskraven?

De tidigare svenska bestämmelserna för finansiella företags likviditet innehöll inga kvantitativa likviditetskrav, men FI har nu infört föreskrifter om ett kvantitativt krav på likviditetstäckningsgrad som började gälla den 1 januari 2013.⁴²

Föreskrifterna baseras på riktlinjer från Baselkommittén om beräkning av likviditetstäckningsgrad (Liquidity Coverage Ratio, LCR), som fastställdes i slutet av 2010 och är en del av Basel 3-regelverket. I början av 2013 antog Baselkommittén en revidering av denna globala minimistandard för likviditetstäckningsgrad. Skillnaden från 2010 innebär bland annat att fler typer av tillgångar till en viss del får tas upp som likvida tillgångar och att kravet successivt fasas in över en längre tid.⁴³ Inom EU kommer regler om kvantitativt krav på likviditetstäckningsgrad att börja gälla från 2015 men regler om krav på inrapportering av information om likviditet börjar gälla från och med den 1 januari 2014. Eftersom det europeiska regelverket ännu inte är fullt definierat för att en beräkning av likviditetstäckningsgrad ska kunna ske avvaktar därför en vidareutveckling av FI:s reglering (till kommande internationellt regelverk) det slutliga utförandet av den europeiska regleringen.

42 Se Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2012:6) om krav på likviditetstäckningsgrad och rapportering av likvida tillgångar och kassaflöden.

43 Se <http://www.bis.org/press/p130106.htm>

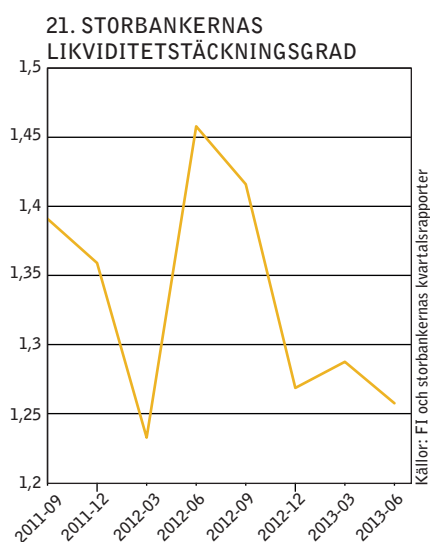
LCR innebär i korthet att banker ska ha tillräckligt med likvida tillgångar för att kunna täcka sina förväntade betalningsutflöden i en stressad situation under de närmaste 30 dagarna.⁴⁴ Om en bank hamnar i likviditetsproblem kan den omsätta sina likvida tillgångar och på så sätt möta de utflöden som sker under perioden.

$$\frac{\text{Likvida tillgångar}}{\text{Kassautflöden} - \text{Kassainflöden}} = \text{Likviditetstäckningsgrad}$$

FI:s föreskrifter om krav på likviditetstäckningsgrad gäller för enskilda kreditinstitut, värdepappersbolag och finansiella företagsgrupper vars balansomslutning per den 30 september föregående år är större än 100 miljarder kronor. Ett kreditinstitut eller värdepappersbolag som ingår i en finansiell företagsgrupp behöver inte rapportera till FI eller uppfylla kravet på likviditetstäckningsgrad om dessa krav uppfylls av gruppen. Det innebär att åtta finansiella företagsgrupper i dag omfattas av regleringen. Kravet gäller på aggregerad valutnivå, men också i de enskilda valutorna euro och US-dollar. Detta är för att säkerställa god likviditetshantering även i de utländska valutor som svenska kreditinstitut och värdepappersbolag i stor utsträckning finansierar sig med, och där möjligheterna till likviditetsstöd från Riksbanken är mer begränsade.

FI har sedan sommaren 2011 krävt inrapportering⁴⁵ av likviditetsinformation från alla i Sverige verksamma kreditinstitut och värdepappersbolag som ingår i en finansiell företagsgrupp med en balansomslutning över 5 miljarder kronor. Liksom föreskrifterna om ett krav på likviditetstäckningsgrad får bestämmelserna om inrapportering av likviditetsinformation tillämpas av den finansiella företagsgruppen.

Som komplement till LCR har Baselkommittén även föreslagit ett mer långsiktigt, strukturellt likviditetsmått som kallas stabil nettofinansieringskvot (Net Stable Funding Ratio, NSFR). Detta syftar till att banker i större utsträckning ska finansiera långfristiga tillgångar med långfristiga skulder. Banker ska alltså bättre matcha löptiderna i sin finansiering vilket ger ett mer stabilt banksystem. Utvecklingen av NSFR är dock inte lika långt gången som för LCR och enligt Baselöverenskommelsen ska NSFR införas först år 2018.⁴⁶ Inom EU kommer regler om inrapportering av information avseende stabil finansiering att börja gälla från och med den 1 januari 2014. FI och Riksbanken har påtalat vikten av att bättre matcha tillgångar mot skulder.⁴⁷ Den senaste finanskrisen har också gjort banker och andra marknadsaktörer medvetna om vikten av det. Detta har sannolikt bidragit till att de svenska storbankerna sedan den akuta krisen har förlängt löptiderna på sina skulder, vilket är något som FI ser som positivt.

44 Likvida tillgångar omfattar i detta sammanhang huvudsakligen statspapper och till viss del säkerställda obligationer.

45 Se Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2011:37) om rapportering av likviditetsrisker för kreditinstitut och värdepappersbolag.

46 Se <http://www.bis.org/press/p130106.htm>

47 Se Finansiell stabilitet, 2013:1, Sveriges riksbank respektive Risker i det finansiella systemet, november 2012, Finansinspektionen.

Bilaga 2. Beräkning av finansieringskostnad och övriga kostnader

FÖRDELNING AV BANKERNAS FINANSIERING

De olika finansieringskällornas andel av den totala finansieringen har uppskattats genom att studera skulderna hos de svenska storbankernas bostadsinstitut. Finansieringsandelar är beräknade genom att summera Swedbank Hypoteks, Nordea Hypoteks och Stadshypoteks finansieringskällor från 2002 och framåt. SEB Bolån ingår i beräkningarna åren 2002–2006. Därefter inkluderades SEB Bolån i moderbolaget och hypoteksbolaget kan därför inte särskiljas från banken.

Modellen innehåller följande finansieringsslag:

- säkerställda obligationer i svenska kronor (löptid två och fem år)
- säkerställda obligationer i euro (löptid två och fem år)
- övrig finansiering: inlåning och icke-säkerställd upplåning

TABELL 1. Fördelning av finansieringen vid utgången av det andra kvartalet 2013 (procent)

Säkerställda i kronor	50,0
Säkerställda i euro	18,9
Övrig finansiering	31,1

Volymer för säkerställda obligationer i svenska kronor och euro hämtas från Statistiska centralbyrån (SCB). Övrig finansiering består av emitterade certifikat i svenska kronor och euro samt lån från moderbolaget, som till största delen består av inlåning. Volymer för certifikat i svenska kronor respektive euro hämtas också från SCB. Lån från moderbolaget uppskattas vara lika stora som nettoskulden till kreditinstitut, vilket beräknas som skillnaden mellan hypoteksbolagets in- och upplåning hos svenska monetära finansinstitut (MFI) och utlåning till MFI. Volymerna för respektive finansieringsslag omvandlas sedan till andelar av den totala finansieringsvolymen. Dessa andelar varierar över tiden.

Löptid

Genomsnittlig löptid på emitterade säkerställda obligationer hämtas från statistik från SCB och Association of Swedish Covered Bond issuers. Löptiden i modellen varierar över tiden. För att uppnå observerad löptid används i beräkningarna den kombination av tvååriga och femåriga säkerställda obligationer som uppnår den faktiska löptiden.

KOSTNADER FÖR BANKERNAS FINANSIERING

För att prissätta bankernas olika finansieringsslag används data från räntemarknaden. Genom interpolering uppskattas en kostnad för säkerställda obligationer med en exakt löptid på två och fem år i svenska kronor respektive euro. Dessutom kompenseras för ränteomvandling genom ränteswappar för säkerställda obligationer i svenska kronor, och för ränte- och valutaomvandling för säkerställda obligationer i euro. Ränte- och valutaomvandling innebär vanligtvis en kostnad som beror på vilken löptid och valuta som omvandlas. Övrig finansiering, som främst består av inlåning, prissätts med tremånaders interbankränta. Inlåningen kan hanteras på olika sätt. FI har valt att se inlåningen som en finansierings-

källa. Att bedriva inlåningsverksamhet är dock förknippat med vissa kostnader, vilket talar emot att prissätta inlåningen med inlåningsräntan. Den övriga finansieringen består även till viss del av icke-säkerställd upplåning som är dyrare än inlåning. Det är för att reflektera dessa faktorer som FI valt att prissätta övrig finansiering med tremånaders interbankränta.

Finansieringskostnad

Vid en sammanvägning av fördelningen för finansieringslagen, löptidsfördelningen och kostnaderna för de olika finansieringslagen kommer FI fram till en finansieringskostnad. Eftersom all långsiktig finansiering är omvandlad till tremånadersräntor genom swappar avser kostnaden finansiering av ett nytt lån med tremånaders räntebindningstid.

ÖVRIGA KOSTNADER

Administrativa kostnader

Administrativa kostnader utgörs främst av kostnader för personal, lokaler och datorsystem. I FI:s modell uppskattas de administrativa kostnaderna för ett bolån utifrån data från bankkoncernernas och hypotekens årsredovisningar. Uppskattningen uppdateras årligen. Sedan rapporten för första kvartalet 2013 inkluderas även den del av stabilitetsavgiften som är hänförlig till bolåneverksamheten (2009 och framåt). Eftersom bostadslånen det senaste året utgör en större andel av bankernas totala balansomslutning har FI gjort uppskattningen att det skett en ökning av de administrativa kostnaderna som bolåneverksamheten måste bära. Enligt FI:s uppskattning uppgår kostnaderna till i genomsnitt 0,35 procentenheter under 2013.

Kostnader för att hålla en likviditetsreserv

Svenska banker måste, för att uppfylla de skarpare likviditetskraven, förlänga löptiden på sin finansiering samt hålla en likviditetsreserv av en viss storlek. Kostnaden för att hålla en likviditetsreserv uppskattar FI till 0,08 procentenheter det andra kvartalet 2013, vilket innebär att den är oförändrad sedan det första kvartalet. Den uppstår genom att banken behöver investera en del av sin upplåning i tillgångar med relativt låg avkastning.

Kostnader för förväntade förluster

Det finns alltid en sannolikhet för att en bolånekund inte kommer att kunna betala ränta och amortering. Banken har tillgång till historiska data över denna sannolikhet och kompletterar det med statistik över hur mycket av det utlånade beloppet som de kan tänkas återvinna vid en eventuell betalningsinställelse. På detta sätt får banken den genomsnittliga förväntade förlusten som är förknippad med bostadsutlåningen. Förväntade kreditförluster kan variera mellan konsumenter eftersom deras kreditrisker skiljer sig åt. I FI:s beräkningar används över tiden en kostnad för förväntade kreditförluster på 0,05 procentenheter för en genomsnittlig bolånetagare.

Ordlista

Baselkommittén/Baselramverket Den kommitté som förhandlar kring ramverket för banker och kreditinstitut som ska gälla internationellt. Exempel på överenskommelser är kapitalkrav för kreditinstitut, likviditetsreservkrav och krav på kreditinstitutet att publicera information. Första överenskommelsen ingicks 1988 och kallades Basel 1. Nuvarande överenskommelse ingicks i december 2010 och benämns Basel 3.

Belåningsgrad En procentsats som beskriver hur stor del av bostadens marknadsvärde som är belånat. Om bostadens marknadsvärde minskar stiger belåningsgraden, givet att lånet hålls konstant.

Bostadsinstitut Kreditmarknadsbolag specialiserat på långfristig finansiering av fastigheter och bostadsrätter. Kallas även hypoteksbolag.

Bruttomarginal Skillnaden mellan kundens faktiska tremånaders utlåningsränta och den kostnad som banken har för att finansiera ett nyttgivet tremånaders bolån.

Certifikat Ett finansiellt instrument för handel på penningmarknaden. Ett certifikat är ett skuldebrev som ges ut av till exempel en bank eller ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är maximalt ett år.

CRR/CRD 4 EU:s kapitaltäckningsförordning (Capital Requirements Regulation) och kapitaltäckningsdirektiv (Capital Requirements Directive 4).

Eget kapital Post i företagets balansräkning som visar skillnaden mellan tillgångar och skulder, innehållande exempelvis kapital som tillskjutits av ägare, balanserade vinstmedel och reserver.

Emission Innebär att ett företag ger ut en obligation, eller en annan typ av värdepapper, i syfte att låna pengar på marknaden.

Finansiella marknader Ett samlingsnamn för marknader där finansiella instrument handlas. De fyra viktigaste marknaderna är valutamarknaden, räntemarknaden, aktiemarknaden och derivatmarknaden.

Företagscertifikat Värdepapper som ges ut av ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är max ett år.

Företagsobligation Värdepapper som ges ut av ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är minst ett år.

Interbankmarknaden Den marknad där banker handlar räntor och valutor sinsemellan.

Interbankränta (Stibor) En daglig referensränta baserad på de räntesatser för osäkrade lån som banker erbjuder till andra banker. I Sverige kallas den ränta som banker ställer till varandra för utlåning i kronor för Stibor (Stockholm Interbank Offered Rate). Den används som referens för räntesättning eller prissättning av derivatkontrakt.

Kapitalbuffert Kapital för att täcka oförväntade förluster.

Kapitalkrav Regler för hur mycket kapital ett företag minst måste hålla för att få bedriva verksamheten.

Kapitaltäckning Ett mått på hur stort kapital i förhållande till riskvägda tillgångar som ett kreditinstitut (t. ex. en bank) och värdepappersbolag har för att klara kommande förluster.

Kreditinstitut Ett begrepp som omfattar både (i) banker (dvs. företag

som har tillstånd att bedriva bankrörelse) och (ii) kreditmarknadsföretag (dvs. företag som har tillstånd att driva finansieringsrörelse). Gemensamt för (i) och (ii) är bland annat att företagen har tillstånd från FI och står under FI:s tillsyn.

Kreditrisk Risken att en låntagare inte fullgör sina förpliktelser.

Kärnprimärkapital Består av eget kapital, dvs. aktiekapital och ackumulerade icke-utdelade vinster efter avdrag för vissa poster såsom goodwill och uppskjuten skattefordran. Det är det kapital som har högst kvalitet.

Likviditetstäckningsgrad (LCR - Liquidity Coverage Ratio) Likviditetsmått definierat av Baselkommittén som mäter en banks förmåga att hantera ett stressat nettoutflöde av likviditet under 30 dagar. LCR på 100 procent innebär något förenklat att en banks likviditetsreserv är tillräckligt stor för att banken ska kunna hantera ett oväntat likviditetsutflöde i 30 dagar.

Likviditet Tillgången på likvida medel, i förhållande till förfallande skulder. Ofta använt för att ange ett bolags betalningsförmåga på kort sikt.

Likviditetsreserv/likviditetsbuffert Likvida tillgångar avsedda att motverka likviditetsproblem.

Likviditetsrisk Risk för att få svårigheter att infria sina betalningsåtaganden. Se bilaga 1 för en mer utförlig beskrivning.

Listpris Den utlåningsränta som kreditinstitut marknadsför sig med.

Löptid Tidsperiod som återstår till utbetalning av en skuld eller förfall av en obligation. Ju längre löptiden är, desto större är ränterisken.

MFI Monetära finansinstitut enligt SCB:s definition. Samlingsbegrepp för bland andra banker, bolåneinstitut och andra kreditföretag.

Nettomarginal Skillnaden mellan faktisk tremånaders utlåningsränta till kund och alla kostnader som är förknippade med att bedriva bolåneverksamhet, det vill säga bruttomarginalen minus kostnader utöver finansieringskostnaden.

Obligation En räntebärande löpande skuldförbindelse, eller ett skuldebrev, som ges ut (emitteras) av stat, kommun, kreditinstitut, hypoteksinstitut eller större företag. Obligationer har i allmänhet lång löptid, minst ett år. Obligationens nominella belopp återbetalas när löptiden gått ut, däremellan sker periodiska ränteutbetalningar.

Reporänta Riksbankens styrränta. Den ränta som bankerna kan låna eller placera till hos Riksbanken på sju dagar.

Riskvikt Värde som används vid beräkning av riskvägda tillgångar. För att räkna fram bankens riskvägda tillgångar multipliceras utlånat belopp med en riskvikt. Riskvikten bestäms utifrån hur troligt det är att låntagaren inte kan fullgöra sina låneåtaganden och varierar således mellan låntagarna. En hög riskvikt innebär större risk än en låg riskvikt.

Riskvägda tillgångar De riskvägda tillgångarna beräknas genom att ett företags samtliga tillgångar och poster utanför balansräkningen multipliceras med riskvikter.

Räntebindningstid Den period under vilken räntan på ett lån är bunden. För statsskuldväxlar och de flesta statsobligationer är räntebindningstiden lika med lånens resterande löptid.

Räntepunkt En räntepunkt är en hundra delar procent, det vill säga

0,01 procent. 100 räntepunkter motsvarar således 1 procent.

Ränterisk Känslighetsmått för finansiella tillgångar och skulder som mäter hur värdet förändras när marknadsräntorna stiger eller faller.

Ränteswap Instrument för att byta ränteflöden (rörliga mot fasta räntor och tvärt om) för att anpassa räntebetalningar.

Spread Anger vanligen skillnaden mellan två räntor. På obligationsmarknaden mäts spreaden i räntepunkter (1 räntepunkt = 0,01 procent).

Stabil nettofinansieringskvot (NSFR – Net Stable Funding Ratio) Likviditetsmått definierat av Baselkommittén. Måttet ställer en banks stabila finansiering i relation till dess illikvida tillgångar under ett stressat scenario som pågår i ett år.

Stibor (interbankränta) En daglig referensränta baserad på de räntesatser för osäkrade lån som banker erbjuder till andra banker. I Sverige kallas den ränta som banker ställer till varandra för utlåning i kronor för Stibor (Stockholm Interbank Offered Rate). Den används som referens för räntesättning eller prissättning av derivatkontrakt.

Swap Ett avtal mellan två parter att utbyta en viss valuta/ränta mot en annan valuta/ränta under en i förväg bestämd tidsperiod och i enlighet med vissa villkor.

Säkerställda obligationer En obligation där innehavaren har särskild förmånsrätt i emittentinstitutets säkerhetsmassa vid en eventuell konkurs. Syftet med säkerställda obligationer är att kreditrisken normalt är lägre jämfört med obligationer som inte är säkerställda, vilket medför att upplåningskostnaderna sänks. Det är bara kreditinstitut som får ge ut säkerställda obligationer efter tillstånd av FI.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se